

Kövecses Zoltán, Tóth Marianne és Babarci Bulcsú

A Picture Dictionary of English Idioms

Volume 1: Emotions; Volume 2: Human Relationships
Eötvös University Press, Budapest, 1996

Ahhoz, hogy jól elsajátítsunk egy idegen nyelvet, nem elég csupán megtanulni a nyelvtant vagy megismerni a szavakat. Tudni kell a legismertebb idiómákat, szólásokat és közmondásokat, s azt, mit jelentenek, mikor használják, kinek mondják. Az idiómák nagy része metaforára (*lose one's cool, get hot under the collar*) vagy metonímiára (*get a hernia, make one's hair stand on end*) épül. Több kutató úgy véli, hogy az idiómát alkotó szavak jelentéséből lehetetlen az idióma jelentésére következtetni, és ezért az idiomatikus kifejezések óriási nehézséget jelentenek egy idegen nyelvet tanuló diák számára. Kövecses Zoltán és szerzőtársai ezzel az elterjedt nézettel szállnak szembe.

Könyvismertetésemben *A Picture Dictionary of English Idioms* című sorozat első két kötetéhez fordulok, amelyben a „Három a magyar igazság” közmondás szellemében három magyar szakember: Kövecses Zoltán kognitív nyelvész, Tóth Marianne gyakorló középiskolai tanár és Babarci Bulcsú szabadúszó grafikus az angol idiómákat más hazai és külföldi szótáraktól eltérő módon kívánja bemutatni és tanulhatóbbá tenni.

Az első kötet a leggyakoribb érzelmekhez (düh, félelem, boldogság, szomorúság, büszkeség, szégyen, meglepetés és undor) kapcsolódó idiómákat tartalmazza. A második kötet azokat az idiómákat közli, melyek a mindnyájunk számára egyik legérdekesebb témáról, az emberi kapcsolatokról (barátság, szerelem, házasság, szex) szólnak. Röviden a kötetek

szerkezetéről. A könyv elején található az utasítások a szótár használatához, a fejezetek, illetve a szótári cikkek szerkezetéről adott információk és egy bevezető. Minden fejezet egy képpel kezdődik, amely azt az érzelmet vagy emberi kapcsolatot fejezi ki, melyet a szótár további hasábjain tárgyalnak. A kép után a metaforák és metonímiák következnek, amelyek segítik az absztrakt érzelemnek vagy emberi kapcsolatoknak a megértését. Az idiómákat szuggesztív és egyszerű definíciók követik, használatukat példamondatok és képek illusztrálják. A szótár használatának megkönnyítését szolgálja az idiomatikus kifejezések mutatója, amelyben a kötet összes idiómájának ábécérendjében követi egymást. A mutató segítségével az idióma első szava szerint találjuk azt az érzelmet vagy emberi kapcsolatot, amelyhez kapcsolódik (sajnos a lapszám nincs feltüntetve, így magának az olvasónak kell keresnie, illetve ha az olvasó nem emlékszik az idióma első szavára, az egész mutatót át kell néznie), s egy ötoldalas bibliográfiai jegyzék zárja a könyvet.

Kövecses már több mint 15 éve a kognitív nyelvészet felől közelíti meg az érzelemfogalmak természetének kérdését, számos tanulmányában és könyvében foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy a különböző érzelemfogalmak milyen metaforák és metonímiák segítségével épülnek fel. Szerinte a metaforák és metonímiák, amelyekre az idiómák épülnek, nemcsak nyelvi kifejezések, hanem fogalmi és gondolati struktúrák, amelyek nyelvi kifejezések formájában jelennek meg. Így például az angolul beszélők a következő metaforákat fogják fel a *düh* konceptualizálásában: *the body is a container for anger, anger is heat/fire/a hot fluid*. A *düh*-vel kapcsolatos metonímiák a következők: *impaired perception/physical agitation/redness in the face*. A hagyományos

nézőponttal ellentétben Kövecses azt állítja, hogy nem egymástól izolálva, hanem koherens rendszerekben élnek. Kísérleti úton bizonyította, hogy ha ezeket a rendszereket, összefüggéseket jól megértjük, akkor könnyebben meg tudjuk tanulni az idiómákat. A *Képes angol idiomaszótár* sorozat legnagyobb újdonsága az, hogy feltárja az idiomatikus kifejezések közötti kapcsolatokat, és rendelkezésünkre bocsátja azokat a konkrét fogalmakat, melyek az idiómákat összefűzik. Például ha a *dühnél* maradunk, több idiómát kapcsol össze a *tűz* fogalom: *breathe fire, add fuel to the fire, be burned up*. Vagy a szótár egymás mellett közli azokat a *szerellemmel* kapcsolatos kifejezéseket, melyeket *love is a fluid in a container* fogalma fűz össze: *fill somebody with love, overflow with love, pour out one's affections on somebody*. A humoros és ötletes képek, amelyek szó szerint mutatják be az idiomatikus kifejezéseket is nagymértékben hozzájárulnak a tanuláshoz, segítségükkel még könnyebben érthetők, rendszerekbe rakhatók és memorizálhatók.

Nem értek egyet Makkai Adam tanácsával, aki valószínűleg az „Everything comes to him who waits” közmondás sugallatára ajánlotta, hogy legokosabb, ha várunk az idióma használatával addig, amíg „egy anyanyelvű beszélő szájából, vagyis természetes használatában nem halljuk” (*Angol/amerikai idiomatikus szólások és kifejezések tára*. International House: Bp., 1987. p. IX). Attól félek, sokáig kellene várunk, hiszen senkinek nem repül a sült angol idióma a szájába. Mivel a puding próbája az evés, mindenki saját maga bizonyosodjon meg arról, hogy ha kezébe veszi az *A Picture Dictionary of English Idioms* című sorozatnak az emberi kapcsolatokkal vagy érzelmekkel kapcsolatos kötetét, könnyebben és élvezetesebben elsajátíthatja az eddig oly-

kor megtanulhatatlannak vélt angol idiómákat. Mondanom se kell, hogy nagy izgalommal várom a sorozat további kötetét, amelyek a nyelvvel és kommunikációval, társadalommal és politikával, emberrel és tulajdonságaival, étellel és halállal kapcsolatos kifejezéseket tartalmaznak.

Tóthné Litovkina Anna

Reinhard Strauch, Silvia Parra-Belmonte

Deutsch? Ja klar!

Pädagogische Hochschule Ludwigsburg,
1996

A Ludwigsburgi Pedagógiai Főiskolán tanító szerzők könyvük megírásába bevontak magyarországi tanárokat is (Englenderné Hock Ibolyát, Nagyné Heinemann Irént, Dékányné Frey Erzsébetet és Frey Máriát Pécsről, illetve Mecseknádasdról), minthogy a könyv a kéttannyelvű magyarországi iskolák 7–8. osztálya számára íródott. Valójában azonban jól használható más iskolatípusokban, alsóbb és felsőbb osztályokban, sőt a felsőoktatásban is ez a mű, amelyet „projekt-tanításra” szántak a szerzők. A könyv aktuális témákat, mai szövegeket dolgoz fel, lexikája tartalmazza a legfrisebb idiómákat, szókapcsolatokat, szavakat.

A könyv anyagát, 11 témakörét, feladatsorát és módszereit nyolc magyarországi (pécsi, mecseknádasdi és bajai) tanárnő kipróbálta a gyakorlatban (tanítás során), különböző szempontok alapján elemezte és bírálta. Műhelymunka, magyar-német együttgondolkodás eredménye tehát ez a könyv, amelyben az országismereti aspektus dominál, de a kognitív, emocionális és pragmatikus célok egyaránt érvényre jutnak.